

ÇEVİRİBİLİM TARİHİ -

“20. yy Rus Edebiyat Tarihinde Mürtercim Yazarlar Antolojisi I”

Editör

Bahar GÜNEŞ

© Copyright 2024

Bu kitabın, basım, yayın ve satış hakları Akademisyen Kitabevi A.Ş.'ye aittir. Anılan kuruluşun izni alınmadan kitabın tümü ya da bölümleri mekanik, elektronik, fotokopi, manyetik kağıt ve/veya başka yöntemlerle çoğaltılamaz, basılamaz, dağıtılamaz. Tablo, şekil ve grafikler izin alınmadan, ticari amaçlı kullanılamaz. Bu kitap T.C. Kültür Bakanlığı bandrolü ile satılmaktadır.

ISBN 978-625-375-163-0	Sayfa ve Kapak Tasarımı Akademisyen Dizgi Ünitesi
Kitap Adı Çeviribilim Tarihi - "20. yy Rus Edebiyat Tarihinde Mürtercim Yazarlar Antolojisi I"	Yayıncı Sertifika No 47518
Editör Bahar GÜNEŞ ORCID iD: 0000-0002-0975-1172	Baskı ve Cilt Vadi Matbaacılık
Yayın Koordinatörü Yasin DİLMEN	Bisac Code EDU016000
	DOI 10.37609/akya.3372

Kütüphane Kimlik Kartı
Çeviribilim Tarihi - "20. yy Rus Edebiyat Tarihinde Mürtercim Yazarlar Antolojisi I"
/ ed. Bahar Güneş.
Ankara : Akademisyen Yayınevi Kitabevi, 2024.
147 s. : tablo. ; 135x210 mm.
Kaynakça var.
ISBN 9786253751630

GENEL DAĞITIM
Akademisyen Kitabevi A.Ş.

Halk Sokak 5 / A
Yenişehir / Ankara
Tel: 0312 431 16 33
siparis@akademisyen.com

www.akademisyen.com

İÇİNDEKİLER

- Bölüm 1 Tercüme Ettiği Eserlerin Müellifi:
Boris Leonidoviç Pasternak 1
Ersin ÇETİNKAYA
- Bölüm 2 Yabancı Dilde Yabancılaşma - Maksim Nemtsov 19
Aynur AĞÖREN
- Bölüm 3 Bir Dil Ustası Samuil Marşak.....33
Sevda POLAT
- Bölüm 4 Rus Edebiyatı Gümüş Çağ Şair
ve Çevirmeni Marina Tsvetayeva51
Hüseyin PARLAK
- Bölüm 5 Çeviriden Çeviribilime Geçişte
K. Çukovskiy'in Katkıları.....71
Nuray DÖNMEZ
- Bölüm 6 Sofya Sviridenko: Çeviri Dünyasında
Efsaneden Gerçeğe Dönüşen Bir İsim89
Larisa ZAKHAROVA
- Bölüm 7 Wilhelm Levik'in Çevirmen
Kimliği ve Çeviriye Bakış Açısı..... 119
Murat Yılmaz
- Bölüm 8 Mikhail Leonoviç Gasparov'un
Rus Edebiyatında Bıraktığı İzler..... 131
Jale Coşkun

YAZARLAR

Dr. Öğr. Üyesi Aynur AĞÖREN
*Düzce Üniversitesi, Fen-Edebiyat
Fakültesi, Mütercim Tercümanlık
Bölümü*

Dr. Öğr. Üyesi Murat Yılmaz
*Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi,
Fen Edebiyat Fakültesi, Rus Dili ve
Edebiyatı Bölümü*

Dr. Öğr. Üyesi Jale Coşkun
*İstanbul Aydın Üniversitesi, Fen
Edebiyat Fakültesi, Rusça Mütercim
ve Tercümanlık Bölümü*

**Dr. Öğr. Üyesi Larisa
ZAKHAROVA**
*İstanbul Beykent Üniversitesi, Fen-
Edebiyat Fakültesi, Mütercim ve
Tercümanlık Bölümü*

Doç. Dr. Nuray DÖNMEZ
*Selçuk Üniversitesi, Edebiyat
Fakültesi, Mütercim ve Tercümanlık
Bölümü*

Dr. Öğr. Üyesi Ersin ÇETİNKAYA
*Ankara Sosyal Bilimler Üniversitesi
Yabancı Diller Fakültesi Mütercim
ve Tercümanlık Bölümü Rusça
Mütercim ve Tercümanlık AD.*

Dr. Öğr. Üyesi Hüseyin PARLAK
*Erciyes Üniversitesi, Edebiyat
Fakültesi, Rus Dili ve Edebiyatı
Bölümü*

Dr. Öğr. Üyesi Sevda POLAT
*İstanbul Gelişim Üniversitesi,
İstanbul Gelişim Meslek
Yüksekokulu, Yabancı Diller ve
Kültürler Bölümü, Uygulamalı
Rusça Çevirmenlik Programı*

Tercüme Ettiği Eserlerin Müellifi: Boris Leonidoviç Pasternak

Ersin ÇETİNKAYA¹

GİRİŞ

Her çağ her dönem kendine özgü, nevi şahsına münhasır karakterler ortaya çıkarır. Bu durum akla gelebilecek her alanda olduğu gibi edebi bağlamda da kendisini gösterir. Edebiyatın hayatta var olmasının yegâne kaynağı olan yazarlar ise yaşadıkları dönemin bir ürünü olarak toplumda var olur.

Tüm dünya edebiyatlarında olduğu gibi Rus edebiyatında da her dönem çağa damgasına vuran yazarlar bu açıdan daima ortaya çıkmıştır. Nasıl ki 18. ve 19. yy. Rus edebiyatında dönemin sorunlarını başarılı bir şekilde aktaran yazarları ardı ardına sıralayabiliyorsak, 20. ve çağdaş Rus edebiyatında da yetkin isimleri telaffuz edebiliyoruz. Rus edebiyatını diğer dünya edebiyatlarına göre özgün yapan diğer bir husus ise Rus edebiyat tarihine bakıldığında A. S. Puşkin, L. N. Gumilyov, V. V. Nabokov, M. İ. Tsvetayeva, K. İ. Çukovskiy gibi dönemdeki ünlü şair ve nesir yazarlarının sadece başarılı bir sanatçı olmaları değil, aynı zamanda Rusya dışındaki yazarların hem çevirmeni hem de çeviri alanında bir teorisyeni olarak da karşımıza çıkmalarıdır (Yesakova & Litvinova, 2015, s.133). Bu bağlamda B. Pasternak'ı da bu isimlerin arasına yazmak mümkündür.

Dönemin çalkantılı her türlü olayı, ülke dahilinde ve dışında yaşanan tüm gelişmeler Rus toplumunda ortalama insandan farklı bir şekilde durumu kavrayan ve gören yazarlar tarafından edebiyat dünyasına armağan edilir. Rusya muhtelif toplum tabakalarından oluşan, her ma-

¹ Dr. Öğr. Üyesi, Ankara Sosyal Bilimler Üniversitesi Yabancı Diller Fakültesi Mütercim ve Tercümanlık Bölümü Rusça Mütercim ve Tercümanlık AD.,
ersin.cetinkaya@asbu.edu.tr, ORCID iD: 0000-0003-1475-8421

Raleigh, Sir Walter (1552-1618)	İngilizce
Rilke, Rainer Maria (1875-1926)	Almanca
Rilskiy, Maksim (1895-1964)	Ukraynaca
Sachs, Hans (1494-1576)	Almanca
Słowacki, Juliusz (1809-1849)	Lehçe
Tabidze, Titsian (1895-1937)	Gürcüce
Tagore, Rabindranath (1861-1941)	Hintçe
Tçına, Pavel Grigoryeviç (1891-1967)	Ukraynaca
Franko, İvan Yakoviç (1856-1916)	Ukraynaca
Hoddis, Jacob van (1887-1942)	Almanca
Tsereteli Akakiy (1840-1915)	Gürcüce
Zech, Paul (1881-1946)	Almanca
Charents, Eğişe Abgaroviç (1897-1937)	Ermenice
Çikovani, Simon İvanoviç (1902-1966)	Gürcüce
Shakespeare, William (1564-1616)	İngilizce
Shelley, Percy Bysshe (1792-1822)	İngilizce
Şevçenko, Taras Grigoryeviç (1814-1861)	Ukraynaca
Schiller, Johann Christoph Friedrich von (1759-1805)	Almanca
Yaşvili, Paolo Cibrayeloviç (1895-1937)	Gürcüce

KAYNAKLAR

- Akimova A. S. (2018). Transformatsiya şekspirovskih obrazov v tvorçestve B. L. Pasternaka 1910-1920-h gg. *Problemu istoričeskih poetiki tom 16 No 4*, 174-194.
- Bıkov D. (2007). *Boris Pasternak*. Moskva: Molodoya gvardiya.
- Çubrakova Z. A. (2012). Poeziya nemetskogo ekspressionizma v vospriyatii B. Pasternaka. Kommunikativniye problemı perevodnogo teksta. *Tekst. Kniga. Knigozdaniye. Yazıkoznaniye i literaturovedeniye. No.2*, 12-25.
- Çukovskiy K. İ. (2012). *Sobraniye soçineniy. Tom tretiy*. Moskva: Agenstvo FTM, LTD.
- Dobronrarova O. V., Galimova H. N., Pankov A. V. (2016). *Hudojestvennyy perevod v tvorçestve Pasternaka. Baltiyskiy gumanitarniy jurnal t. 5 No.2 (15)*, 74-79.
- Erguvan Feruza. (2016). *Boris Pasternak'ın "Doktor Jivago" Romanının Türkçe Çevirisi Örneğinde Rusçadan Türkçeye Edebi Çeviri Eleştirisi*. Uluslararası Karadeniz Üniversitesi Eğitim ve Beşerî Bilimler Fakültesi Türk Filolojisi Anabilim Dalı. Doktora Tezi Geniş Özeti.

ÇEVİRİBİLİM TARİHİ

- Fateyeva N. A. (2003). Poet i Proza: Kniga o Pasternake. Novoye literaturnoye obozreniye.
- Klyatis A. S. (2005). İskusstvo perevoda: Boris Pasternak. *Jurnal "Literatura" No 13*, 1-7.
- Naumova V. S. (2012). Lirika Nemetskogo Ekspresionizma v Perevodah Borisa Pasternaka i Vladimira Neystadta: Sravnitelnyy Analiz Na Materiale Stihotvoreniya A. Lihtenşteyna "Sumerki". *İzvestiya Rossiyskogo gosudarstvenno-go pedagogičeskogo universiteta im. A. İ. Gertsena*, 44-51.
- Olitskaya D. A. & Kryukova L. B. (2012). Avtorskoye mirovospriyatiye i sposobi ego yazıkovogo virajeniya v originalnoy i perevodnoy poezii B. Pasternaka. *Mir russkogo slova no 4 vzaimosvyaz literaturı i yazıkıa* 92-99.
- Pasternak Boris. (1967) Lyudi i polojeniya. *Novıy Mir Literaturno-Hudojestvenny i Obşestvenno-Političeskıy Jurnal*, No:1 204-236.
- Pervuşina Ye. A. (2005). "Sonet v poetičeskıh perevodah Borisa Pasternaka". *Vestnik DVO RAN No 2* 96-110.
- Polivanov K. M. (2006). *Pasternak i Sovremenniki. Biografiya, Dialogi, Paralleli*, Proçteniya, Moskva: İzdatelskiy dom GU VŞE.
- Rezviy V. A. (2017). "Falsifikatsiya Şekspira": Neizdannaya Statya Georgiya Şengeli o Perevodah Borisa Pasternaka. *Studia Litterarum Tekstologiya. İstoçnikovedeniye. Publikatsii. tom 2, № 3* 300-333.
- Saharov Vsevolod. (2024). Perevodçeskaya deyatelnost Pasternaka. <https://archivs.org/archvs/perevodcheskaya-deyatelnost-pasternaka.html>. Erişim tarihi: 07.08.2024.
- Şalamatova Ye. O. (2017). Şekspirovskiy tekst v lirike B. L. Pasternaka. *Uralskiy filologičeskıy vestnik No.5*, 82-88.
- Tretyakova T. P. (2014). Zametki k Pamyatnım Yubileynım Datam: Velikomu Şekspiru – 450 Let; Şekspirovskomu "Gamletu" v Perebode Pasternaka – 75 Let. *Vestnik permskogo nauçnogo tsentra* 4, 19-25.
- Üçer Gamze. (2019). *Boris Pasternak'ın "Doktor Jivago" Adlı Romanında Tarihsel ve Yeni Sözcükler*. İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tez.
- Vilmont N. (1989). *O Borise Pasternake. Vospominaniye i Mıslı*. Moskva: Sovetskiy pisatel.
- Yesakova M.N. & Litvinova G. M. (2015). Forma i smısl v tvorçestve B. L. Pasternaka – Perevodçıka. *Perevod kak sredstvo vzaimodeystviya kultur No:1*, 133-140.
- Yılmaz M. (2019). Trudnosti perevoda pogovorok, soderjaşih antroponimı. *Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi Nisan 5/1*, 133-139.
- Zırovskiy Z. (2006). "Yevropeyskaya kultura v jizni i tvorçestve Borisa Pasternaka". *Vestnik Baltiyskogo federalnogo universiteta im. İ. Kanta. Seriya: Filologiya, pedagogika, psihologiya* 53-58.

Yabancı Dilde Yabancılaşma - Maksim Nemtsov

Aynur AĞÖREN¹

GİRİŞ

Çeviribilim tarihi açısından çevirmen Maksim Vladimiroviç Nemtsov'un hayatı, çeviriye bakış açısı ve çevirmen olarak kullandığı metodun ele alındığı bu yazının başlıca amacı çeviribilim ve dilbilim çalışmalarına, Türk edebiyat dünyasında az bilinen, ama Rus edebiyat dünyasına kazandırdıkları ile meşhur olan çevirmeni, Türk okurlara tanıtmak, çeviribilim ve çeviri literatürüne katkı sağlamaktır.

Çeviri bir dilden diğer bir dile, anlam bütünlüğünü bozmadan, söylenilmesi istenilen şeyi aktarmak olarak bilinir. Bu bağlamda, B. Güneş *“Bir edebi eseri başka dillere çevirirken dilsel ve söylemsel engeller ortaya çıkmaktadır. Bu nedenle orijinal dilden hedef dile çevrilen eserlerde hem metindeki duyguların aktarılması hem de özden uzaklaşmadan, anlam bütünlüğüne dikkat edilmesi ayrıca dilbilgisi kurallarına bağlı kalınarak okuyucuya sunulması büyük önem arz etmektedir.”*(2023:1246). Çeviribilim kavramı ise; ilk olarak çevirinin başladığı Antik roma dönemine kadar dayanmaktadır. Başlarda dilbilimin bir alt dalı olarak ortaya çıksa da, 20 yüzyılın ikinci yarısından itibaren çeviribilim adı altında özerk bir bilim disiplini olarak varlığını sürdürmektedir. Bu disiplinin dilbilim alanından ayrışmasını sağlayan yeni bakış açıları, çeviribilimin yönünü köklü bir biçimde değiştirmiştir. Bazı bilim insanları, bu alanı çeviri araştırmaları olarak kabul etse de çeviribilim kelimesi “translation studies” teriminin Türkçe anlamından yola çıkarak üretilmiş bir kelime-dir. Hem bilimin hem de çevirinin aynı anda kullanılması bu disiplinin

¹ Dr. Öğr. Üyesi, Düzce Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Mütercim Tercümanlık Bölümü, aynuragoren@duzce.edu.tr, ORCID iD: 0000-0001-5438-1361

okuduğumuz eserin yazıldığı döneme de dikkatimizi çekerek olayları netleştirmemizi sağlamaktadır.

KAYNAKLAR

- Güneş, B. (2023). N.V. Gogol'un "Kaput" adlı eserinin Türkçe çevirilerinde deyimlerin kullanılması üzerine. A. Kara & R. Bazancir (Eds.), Sosyal, insan ve idari bilimlerde öncü ve çağdaş çalışmalar (s. 1-72). Duvar Yayınları. ISBN: 978-625-6945-79-1.
- Munday, Jeremy (2008), *Introducing Translation Studies: Theories and Applications* (2. Baskı), Birleşik Krallık: Routledge, 2008-236 s.
- Odacıoğlu, M. C. (2020). Çeviri teknolojileri bağlamında çevirmenin görünürlüğü. İçinde Z. Tok (Ed.), *Çeviride Teknoloji: Süreç ve Uygulama 1* (ss. 125-147). Ankara: Grafiker Yayınları
- Salinger, J. D. (2020). *Çavdar Tarlasında Çocuklar* (C. Yerli, Çev.). YKY: İstanbul.
- Борисенко А. (2009) Сэлинджер начинает и выигрывает. Иностранная литература, номер 7, 2009 – Режим доступа: <https://magazines.gorky.media/inostran/2009/7/selindzher-nachinaet-i-vyigryvaet.html> (дата обращения: 15.10.2024)
- Булыгина Е.Ю., Трипольская Т.А. (2011). Повесть Дж. Сэлинджера «Catcher in the rye» и ее переводы на русский и итальянский языки: экспрессивное слово в структуре художественного текста // Сибирский филологический журнал. 2011. №2.
- Галинская И.Л. (2013) Судьба романа Дж.Д. Сэлинджера «Ловец во ржи»: Аналит. обзор / РАН. ИНИОН. Центр гуманист. науч.-информ. исслед. Отд. культурологии; Отв. ред. Скворцов Л.В. – М., 2013. – 82 с. – (Сер.: Теория и история культуры). ISBN 978-5-248-00697-7
- Колосова, П.А. (2019) Повторный перевод классической литературы как попытка её переосмысления (на материале переводов А. Грызуновой и М. Немцова. Вестник ТвГУ. Серия: Филология (4). pp. 191-198. ISSN 1994-3725
- Новицкая О.В. (2017) Ненормативная лексика как элемент речевой характеристики персонажа: диалектизмы, вульгаризмы, жаргонизмы в художественном переводе // Вестник Московского государственного лингвистического университета. Гуманитарные науки. 2017. №10 (783).
- Павленко, Л. Г. (2020) Особенности Песенного Дискурса Блюзов Боба Дилана // Вестник Таганрогского института имени А. П. Чехова. 2020. №1.
- Рубина, А. (2017) Боб Дилан – творение подлинной литературы. Интервью переводчика Максима Немцова. – URL: <https://www.m24.ru/articles/kultura/24052017/141513> (дата обращения 19.07.2024).

Иновационные технологии и технические средства специального назначения: труды двенадцатой общерос. науч.-практ. конф. В 3 т. Т. 3 / Балт. гос. техн. ун-т. – СПб., 2020. – 338 с. (Библиотека журнала «Военмех. Вестник БГТУ», № 64).

XI Авдеевские чтения : сб. ст. по материалам Всерос. науч.-практ. конф. (г. Пенза, 19 апреля 2023 г.) / под общ. ред. канд. пед. наук Ю. А. Шурыгиной. – Пенза : Изд-во ПГУ, 2023. – 348 с.

Как отличить хороший перевод от плохого | Альянс ПРО (apschool.ru) (дата обращения: 20.06.2024).

Михаил Идов – Weekend – Коммерсантъ (kommersant.ru) (дата обращения: 03.08.2024)

Nemtsov'un Çevrilen Eserlerinin Güncel Listesi

adventure reading | spintongues (wordpress.com)

Bir Dil Ustası Samuil Marşak

Sevda POLAT¹

«Сочинять стихи я начал еще до того,
как научился писать»²

GİRİŞ

Çeviri, farklı ulusların dil, edebiyat, kültür, tarih ve yaşam gibi önemli yönlerine ışık tutan kelimenin tam anlamıyla bir aktarım sanatıdır. Bu sanat dalında başarılı olmak derin bir bilgi, anlayış ve titiz bir çalışma gerektirir. Çeviri süreci, yalnızca kelimeleri doğru bir şekilde çevirmekle sınırlı kalmaz; aynı zamanda metnin ruhunu ve duygusal tonunu da yakalamayı gerektirir. Bu yetenekler, sürekli pratik yapmayı, dil, edebiyat, tarih, coğrafya vb. bilgilerle derinlemesine bilgi sahibi olmayı ve çeşitli kültürel bağlamları anlamayı içerir.

Tüm bilişsel deneyim ve sınıflandırması, var olan herhangi bir dilde aktarılabilir. Bir eksiklik söz konusu olduğunda, terminoloji ödünç kelimeler veya ödünç çeviriler, yeni sözcükler (neolojizmler) veya anlam kaymaları ve son olarak da dolaylı ifadelerle nitelendirilebilir ve genişletilebilir (Jacobson, 1959, s. 234).

İster yazılı isterse de sözlü olsun, çeviri her zaman belirli bir amaç için yapılır. Çevirinin amacı bir dilden diğerine bilgi veya mesaj aktarmak olduğundan, çevirmen her zaman belirli bir hedefe ulaşmayı amaçlamalıdır. Bu amaç, okuyucu veya dinleyicinin hedef dildeki mesajı an-

¹ Dr. Öğr. Üyesi, İstanbul Gelişim Üniversitesi, İstanbul Gelişim Meslek Yüksekokulu, Yabancı Diller ve Kültürler Bölümü, Uygulamalı Rusça Çevirmenlik Programı, spolat@gelisim.edu.tr, ORCID iD: 0000-0003-3002-2617

² “Henüz yazmayı öğrenmeden şiir yazmaya başladım.”- S. Ya. Marşak.

KAYNAKLAR

- Aksan, D. (2021). *Şiir Dili ve Türk Şiir Dili. Dilbilim Açısından Bakış*. Ankara: Bilgi Yayınevi.
- Ammann, M. (2008). *Akademik Çeviri Eğitime Giriş*. Almandan aktaran: E. Deniz Ekeman. İstanbul: Multilingual.
- Etkind, E. G. (1963). *Pozitsiya i perevod*. Leningrad: Sovetskiy Soyuz.
- Güneş, B. N.V. Gogol'un "Kaput" adlı eserinin Türkçe çevirilerinde deyimlerin kullanılması üzerine. A. Kara & R. Bazancir (Ed.), *Sosyal, insan ve idari bilimlerde öncü ve çağdaş çalışmalar*. İzmir: Duvar Yayınları; 2023. s.1249-1252.
- Jakobson, R. On Linguistic Aspects of Translation. In Brower R. (Ed.), *On Translation*. Cambridge MA: Harvard University Press; 1959. p. 232-239.
- Kültura.RF. (2024). *Samuil Marşak*. (22/07/2024 tarihinde <https://www.culture.ru/persons/9067/samuil-marshak> adresinden ulaşılmıştır).
- Marşak, S. Ya. (1990). *Sobraniye sochineniy v 4 tomakh*. T. 1. Moskva: Pravda.
- Marşak, S. Ya. (2024a). *Poeziya perevoda*. (22/07/2024 tarihinde <http://s-mars-hak.ru/works/prose/prose33.htm> adresinden ulaşılmıştır).
- Marşak, S. Ya. (2024b). *Stikhi. Dom, kotoryy postroil Dzhek*. Moskva: AST.
- Nida, E. A. (1964). *Toward a Science of Translating: With Special Reference to Principles and Procedures Involved in Bible Translating*. Leiden: E. J. Brill.
- Nida, E. A. (2000). "Principles of Correspondence", Lawrence Venute (der.) *The Translation Studies Reader*. Londra ve New York: Routledge.
- Suçin, M. H. (2007). *Öteki Dilde Var Olmak*. İstanbul: Multilingual.
- Şiirler (22/07/2024 tarihinde <https://www.culture.ru/literature/poems/author-samuil-marshak> adresinden ulaşılmıştır).
- Tahir Gürçağlar, Ş. (2014). *Çevirinin ABC'si*. İstanbul: Say Yayınları.
- Yazıcı, M. (2011). *Çeviribilimde Araştırma. Disiplinlerarasılıktan Disiplinlerötesiliğe*. İstanbul: Multilingual.

Ek.

Samuel Marşak'ın popüler çevirileri:

"Баллада о королевском бутерброде", "Робин Бобин", "Пробираясь до калитки...", "Честь", "В горах мое сердце", "Вересковый мед", "Мелодии Матушки Гусыни", "Доктор Фостер", "Дом, который построил Джек", "Шалтай Балтай", "Барашек", "Робин Боббин", "Три мудреца", "Котятта", "Веселый король", "Перчатки", "Кораблик", "Ключ", "Разговор", "Мальчики и девочки", "Вопрос и Ответ", "На далёкие Амазонки", "Если вы стёкла каюты", "Есть у меня шестёрка слуг", "Горб верблюжий", "Кошка чудесно поёт у окна", "Я- маленькая обезьянка", "О всадники и коне", "Машины", "Маковиты", "Эдвард Лир о самом себе", "Прогулка верхом", "В страну Джамблей", "Сказка о пеликанах", "Баллада о старом Вильяме", "Морская кадрили", "Баллада о королевском бутерброде", "Непослушная мама", "Маленький Тим", "Топ-гон!", "Хвосты", "Вежливость" vs.

BÖLÜM 4

Rus Edebiyatı Gümüş Çağ Şair ve Çevirmeni Marina Tsvetayeva

Hüseyin PARLAK¹

GİRİŞ

İnsanlığın varoluşu ile gelişen ve insana has bir özellik olan konuşma, iletişim kurma ve varoluştan günümüze kadar geçen süreçteki gelişmeleri yazıya dökerek gelecek nesillere aktarma eylemi her zaman insani bir gereksinim olmuştur. Gelecek nesillere ilk başta sözlü akabinde ise yazılı aktarılan siyasi, askeri, bilim, kültür, edebi ve benzeri tüm değerler insanlığın günümüze kadar gelişmesinde büyük rol oynamıştır. Farklı milletlerin farklı dönemlerde yaşadığı gelişmeler sayesinde birçok meslek grubu ortaya çıkmış, bu meslek gruplarının birçoğu günümüze kadar varlığını sürdürürken bazıları ise medeniyetlerin maruz kaldığı değişime ayak uyduramayarak önemini yitirip zamanla kaybolmuştur. İnsanlığın varoluşu ile toplumlar arası iletişim gereksinimlerini karşılayan en önemli meslek de çevirmenlik olmuştur. *“Tercüme faaliyeti, tercümanlık yönüyle, neredeyse insanlıkla yaşıt olsa gerektir. Tarihten takip edilebilen ilk yazılı tercüme örnekleri ise, Akkadlar ve Eski Mısır hanedanlarına kadar geriye gitmektedir”* (Güneş, 2010, s.3). Farklı toplumların oluşması ile farklılaşan diller arası iletişim ilk önce dilmaç denilen sözlü çevirmenler sayesinde gerçekleşmiştir. Toplumların gelişip yazının icadıyla ise toplumlar arası iletişimin vazgeçilmezlerinden olan yazılı çeviri gelişmeye başlamıştır. Sözlü ve yazılı çeviri sadece farklı dil ailelerine mensup insanlar arasındaki iletişimi mümkün kılmamıştır, mümkün kıldığı bu iletişimin yanında toplumların birbirlerinden ticari, askeri, bilim, kültür ve benzeri birçok alanda etkilenip gelişmelerini sağlamıştır. *“Çeviri, tüm sistemlerin iletişimsel bağı olarak, “medeniyetlerin dönüşümünü*

¹ Dr. Öğr. Üyesi, Erciyes Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Rus Dili ve Edebiyatı Bölümü, hparlak@erciyes.edu.tr, ORCID iD: 0000-0002-8889-3901

fiziksel, zihinsel ve ruhsal gelişiminde önemli yer tutan yeni bulgular çeviri sayesinde diğer dillere aktarılabilir. Tsvetayeva'nın yaptığı çeviri çalışmalarından da anlaşılacağı üzere ilk bakışta basit olduğu düşünülen çeviri faaliyetinin ardında oldukça karmaşık zihinsel bir faaliyet yatmaktadır. Tsvetayeva Fransızcadan, Almancadan, Lehçeden, Bulgarcadan ve diğer dillerden Rusçaya, Rusçadan da bu dillere çeviriler yapmıştır. Maalesef ki yaptığı çevirilerin birçoğu ikinci dünya savaşı esnasında kaybolmuş, günümüze kadar ulaşmamıştır. Gerçekleştirdiği çeviriler başta Rus kültürü olmak üzere diğer ülkelerin kültürlerine de değerler kazandıran Tsvetayeva'nın Rus çeviri tarihindeki konumu yadsınamayacak kadar büyüktür.

KAYNAKLAR

- Berdnikova, O.A. (2009). Poetologičeskiye Modeli Serebryanogo Veka v Kontekste Hristianskoy Dukhovnoy Traditsii, k Postanovke Problemi, Voronejskiy Gosudarstveniy Universitet, *Vestnik VGU, Seriya: Filologiya, Jurnalistika*, №2, УДК821.111.09:53
- Borovikova, M. (2017). Sharl Bodler v Pervode M.Tsvetayevoy, *Acta Slavica Estonica IX, Trudıpo Russkoy i Slavyanskoy Filologii, Literaturavedeniye X, Strategii Perevoda i Gosudarstvenniy Kontrol, Translation Strategies and State Control, Tartuskiy Universitet, Otdeleniye Slavistiki, Kafedra Russkoy Literaturı, University of Tart Press*
- Efron, A. & Saakyants, A.(1967). *Prosto Serdtse, Stikhi Zarubejnih Poetov v Perevode Marinı Tsvetaevoy*, Moskova
- Güneş, B. (2023). N.V. Gogol'un "Kaput" adlı eserinin Türkçe çevirilerinde deyimlerin kullanılması üzerine, (Ed. Adem Kara&Recai Bazancir), *Sosyal, insan ve idari bilimlerde öncü ve çağdaş çalışmalar*, (ss.1243-1269), Duvar Yayınları
- Güneş, İ. (2010), Çeviri Kuramlarının Gelişim Evreleri Ve Genel Çeviri Kuramına Katkıları, Yüksek Lisans Tezi, Sakarya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü
- Korkina, E.B. (2012). *Marina Tsvetayeva, Neizdannoye, Semya İstoriya v Pismah*, Moskova, Ellis Lak
- Korkina, E.B. (2020). *Marina Tsvetayeva, V Luçah Rabochey Lampı, Sobraniye Poetiçeskih Perevodov, Sostavleniye E.B. Korkina, Boslen, Moskova*
- Mutlu, S., & Tosun, M. (2019). Tanzimat dönemi ve cumhuriyet sonrası çeviri çalışmaları örneğinde çevirinin toplumsal sistemin dönüşmesindeki etkisi. *Journal of Continuous Vocational Education and Training*, 2(1), 41-51.
- Nikolaev, P.A. (1990). *Russkiye Pisateli, Biobibliograficeski Slovar, pod redaktsiye P.A. Nikolayeva*, Prosveşeniye, Moskova

- Saakyants, A.A. (2002). *Bessmertniye İmena, JiznTsvetayevoj, Bessmertnaya ptitsa – feniks*, Tsentr poligraf, Moskova
- Saakyants, A.A. & Mnukhin, L. (1994). *Marina Tsvetayeva, Sobraniye Soçineniy v Semi Tomah, Tom 5, Avtobiograficheskaya Proza, Stati, Esse, Perevodi*, Moskova, Ellis Lak
- Senkeviç, T.V. & Kaşşay N.P. & Kuşneryova L.A. & Temuşeva E.A. (2021). *Russkaya Literatura, Uçebnoye posobiye dlya 11 klassa uçrejdeniy obşegosrednego obrazovaniya s belorusskim i russkim yazıkami obuçeniya*, Natsionalny İnsstitut Obrazovaniya, Minsk
- Şveytser, V. (1988). *Sintaksis, Bıt i Bıtiyo Marini Tsvetayevoj*, 8, rue Boris Vilde, 92260 Fontenay-aux-Roses, France
- Tsvetayeva, M. (1908), *Pismo v beskoneçnost, Stikhotvoreniye i poemı, Sobraniye v dannom izdanii*, İzdaniye, oformleniye. OOO Gruppa Kompaniy 'RİPOL klassik', 2021
- Vsevolod, B.E. (2016). *Dar Osobenniy, Hudojestvennyy Perevod v İstorii Russkoy Kulturi*, Novoye Literaturnoye Obozreniye, Moskova

Çeviriden Çeviribilime Geçişte
K. Çukovskiy'in KatkılarıNuray DÖNMEZ¹

GİRİŞ

Korney İvanoviç Çukovskiy, I. dalga Rus göçmen yazarları arasında tanınan bir isimdir. Çocuk edebiyatı başta olmak üzere ünlü bir edebiyat yazarı, şair, çevirmen ve araştırmacı kimlikleriyle tanınan Çukovskiy, “Hakkımda” (О себе) başlıklı otobiyografik yazısında hayatının ilk yıllarıyla ilgili olarak şöyle yazacaktır: “1882 yılında Petersburg’da doğdum. Bunun ardından, Petersburglu bir öğrenci olan babam, annemi, Poltava eyaletinden olan köylü bir kadını terk etti; o da iki çocuğuyla birlikte Odessa’ya taşındı. Muhtemelen babam, başta çocukların eğitimi için ona biraz para veriyordu. Beni Odessa’daki bir jimnazyuma verdiler, ancak beşinci sınıfta haksız yere atıldım” (Çukovskiy, Sobranie soçineniy, T: 1, 2013, s. 5).

Korney Çukovskiy, 19 yaşında yazmaya başlar. 1901’de “Odesskiye Novosti” (Одесские новости)’de makaleler yazar. 1903’te Londra’ya muhabir olarak gönderilir. Rusya’ya geri döndüğünde ise hiciv dergisi olan “Signal” (Сигнал)’de yazmaya başlar. Dergide A. Kuprin, F. Sologub, N. Teffi, O. Dimov gibi pek çok şair ve yazarla çalışır. 1907’de Petersburg Üniversitesi bünyesinde yer alan “Krujok Molodıh” (Кружок молодых) yayınevinden çevirileri ayrı bir kitap olarak basılır. Aynı yıl yeni kitabı olan “Çehov’dan Günümüze” (От Чехова до наших дней) adlı eleştiri yazılarının yer aldığı kitabı yayımlanır. “Niva” (Нива), “Reç” (Речь), “Russkaya Mısl” (Русская мысль) gibi dergilerde eleştiri makaleleri çıkar. Bu dergilerde V. Garşin, F. Sologub, L. Andreyev, A. Kuprin,

¹ Doç. Dr., Selçuk Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Mütercim ve Tercümanlık Bölümü, nuray.donmez@selcuk.edu.tr, ORCID iD: 0000-0002-3983-4227

Çalışmada çeviri stratejilerini incelemede uygulama eseri olarak Wilde'nin eserlerinden birinin seçilmesinde, Çukovskiy'in gerek eleştiri yazıları gerekse eser çevirileriyle yazara yoğunlaşması belirleyici olmuştur. Bu kez çevirmen kimliğiyle karşımıza çıkan Çukovskiy'in "Mutlu Prens" masalının Rusçaya çevirisinde değiştirme, ekleme, yorumlama, mantıksal çıkarım ve genelleme gibi çeviri stratejilerine başvurduğu görülmektedir.

"Çeviri Sanatı", "Nesir Çevirisi" ve Gumilyov ile ortak yapıtı olan "Edebi Çevirinin İlkeleri", çeviri alanının çeviribilime evrilme aşamasının temel taşları olmuştur. Bu yönüyle söz konusu eserler o dönemler muadilleri olmayan çeviri alanındaki ilk eserler olma özelliği taşıdığı için de oldukça değerlidir. İçeriklerinde günümüzde adı konulan ancak o zamanlar kuramsal bir adla anılmayan çeviriye yönelik yaklaşımların yer aldığı bu eserler, ileriki süreçte alanda üretilen çalışmalara referans olmuştur.

KAYNAKLAR

- Alloy, V. (Dü.). (2002). *Diaspora: Novie materialy. Vıp. III*. Parij; SPB: Athenaeum–Feniks.
- Barhudarov, L. S. (1975). *Yazık i perevod (Voprosı obşçey i çastnoy teorii perevoda)*. Moskva: Mejdunarodnie Otnoşeniya.
- Begak, B. (1934). Korney Çukovski. *Literaturnaya Gazeta*, 42(358).
- Çukovskiy, K. (2012). *Visokoe iskusstvo; İz anglo-amerikanskıh tetradey. Sobranie soçineniy : V 15 t. T. 3*. (Y. Çukovskoy, & P. Kryuçkova, Dü) Moskva: FTM, Ltd.
- Çukovskiy, K. (2013). *Sobranie soçineniy, T: 1*. Moskva: FTM.
- Garbovskiy, N. K. (2019). K 100- letiyu vıvoda v svet "Printsipov hudojestvennogo perevoda" K. Çukovskogo i N. Gumilyova. *Vestnik Moskovskogo Universiteta, Teoriya Perevoda*, 22(2).
<https://dic.academic.ru>. (tarih yok). academic.ru: <https://dic.academic.ru/dic.nsf/ogegova/4998> adresinden alındı
- Lyogkaya, D. (tarih yok). *Pisal li Korney Çukovskiy Dlya Vzroslih?* [https:// www.culture.ru](https://www.culture.ru): [https:// www.culture.ru / s / vopros / chukovskiy – dlya- vzroslyh](https://www.culture.ru/s/vopros/chukovskiy-dlya-vzroslyh) adresinden alındı
- Morozova, S. N., & Kuznetsova, Y. V. (2023). O. Uayld v kritičeskom osmyslenii K. Çukovskogo: istoriya i evolyutsiya. Y. V. Kuznetsova (Dü.) içinde, *O. Uayld i Rossiya: Problemi poetiki i retseptsii, Sbornik statey* (s. 244-263). Moskva: İMLİ RAN.

ÇEVİRİBİLİM TARİHİ

- Morozova, S., & Jatkin, D. (2021). Evolyutsiya Osmisleniya K. İ. Çukovskim Tvorçestva O. Uaylda. *Vestnik Moskovskogo Gosudarstvennogo Lingvistiçeskogo Universiteta. Gumanitarnie Nauki*, 5(847).
- Nelyubin, L. L., & Huhuni, G. T. (2006). *Nauka o perevode. İstoriya i teoriya s drevneyşih vremyon do naših dney*. Moskva: Flinta.
- Nelyubin, L., & Huhuni, G. T. (2003). *İstoriya i Teoriya Perevoda v Rossii*. Moskva: MGOU.
- Uayld, O. (2003). *Şçastliviy prints i drugie istorii 1888*. Moskva, Augsburg: Im-Werden-Verlag.
- Yerofeyev, İ. Y. (2013). Oskar Uayld v literaturnoy kritike K. Çukovskogo. *Nauka o çeloveke: gumanitarnie issledovaniya*, 2(12), 144-149.

Sofya Sviridenko: Çeviri Dünyasında Efsaneden Gerçeğe Dönüşen Bir İsim

Larisa ZAKHAROVA¹

GİRİŞ

Sofya Aleksandrovna Sviridova (Sofia Sviridenko) (1882-yaklaşık 1928) günümüzdeki Rus okurlar, dil bilimciler ve çevirmenler tarafından unutulmuş bir isimdir. Bunun kanıtı olarak kütüphane kataloglarına ve eserlerinin inceleme listesine göz atmak yeterlidir. Fakat o, 20. yüzyılın başlarının önde gelen edebiyatçılardan, şairlerden olmakla birlikte, yetenekli bir çevirmen ve aydındır.

Bu çalışmada, Sviridenko'nun yaşamı, yazdıklarının çok yönlülüğü üzerine yoğunlaşarak, çevirdiği eserlerin bugün de güncel oldukları kanıtlanmıştır. Araştırmamızın önemi, Rus edebiyatında gümüş çağının az bilinen bir çevirmenini çağdaş döneme kazandırmaktır. Bunun nedeni, Sofya Aleksandrovna Sviridova'nın biyografilerinin hem eksik olması hem de çalışmaların, incelemelerin az sayıda yayımlandığından kaynaklanmıştır. Bu yüzden makalemiz, Sviridenko'nun mektupları, İskandinav mitolojisi üzerine bilimsel makaleleri, az sayıda eleştirel makale ve çevirmenin kendisinin yayınlanmış çalışmaları gibi var olan çeşitli kaynaklardan ufak birer bilgi toplanarak yazılmıştır.

Çalışmamızın amacı, Sviridenko'nun biyografisi hakkında ayrıntılı bilgi vermek, eserlerini diğer çevirmenlerin yapıtlarıyla karşılaştırmak, bu konularda kaynak listesini yapmak; bireysel çeviri tarzının ilkelerini dünya kültürüne ve edebiyatına katkısını belirlemektir. Sviridenko'nun hayatını ve çalışmalarını dönem bağlamında incelemek için biyografik yöntemi, eserlerinin 20. yüzyılın başlarında edebi süreçteki rolünü be-

¹ Dr. Öğr. Üyesi, İstanbul Beykent Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Mütercim ve Tercümanlık Bölümü, laryszakharova@beykent.edu.tr, ORCID iD 0000-0003-0939-7609

Bu alışmada, Sviridenko'nun bireysel anlatım tarzı ve bu alandaki başarılarının temel özellikleri araştırılmıştır. Çevirmen, mümkün olduğunca kaynak metnin şiirselliğini koruyarak, okuru geçmişin pagan dönemine dair imgelerle canlandıran özel dil sanatlarını kullanmıştır. Sviridenko için en önemli husus, anlamın 20. yüzyılın başındaki Rus okurları ve günümüz okurları için anlaşılır imgelerle sunulmasıdır. Bu amaçla, dipnotlarda kinaye gibi genişletilmiş mecazi tekniklere sıkça başvurulmuştur. Ayrıca, kaynak metinde bulunmayan güzel sıfatlar, mecazlar ve eski kelimeler kullanmıştır.

Sviridenko'nun çevirisinin “kaynak metnin şiirselliğini korumak” amacını taşıdığı yönündeki iddiaları eleştirilmiştir. Bu alışmada, “Kâhin Kadın Kehanetleri” şiiri için çevirmenin geliştirdiği ilkeler çerçevesinde dil bilimsel ve edebi bir inceleme yapılmıştır.

İlk ilke, Sviridenko'nun Almanca çevirileri örnek olarak kıta düzenlemesini korumasıdır. Bu durumda, çevirisinin kıtası, kaynak metindeki yarım dizeleri tek bir uzun dizede birleştirerek bir düşünceyi ifade etmektedir. Bu nedenle, kıtaları dört dizelik olup şiirsel değerlerini korumaktadır. İkinci ilke, anlam bakımından en önemli kelimelerdeki vurgulu ünsüzlerin tekrarına ve iki dizenin birbirine bağlanmasına dayanan aliterasyonun korunmasıdır. Üçüncü ilke ise, “epik” ve “diyalog” olmak üzere iki kıta boyutuna dayanan kaynak metnin genel ritminin korunmasıdır.

Tüm bu ilkelerin yanı sıra, Sviridenko'nun çevirisi, Eski İskandinav kaynağının sade yapısını yansıtacak şekilde açık, doğru ve sade bir Rusça kullanımıyla dikkat çekmektedir.

KAYNAKLAR

- Бальмонт, К. Д. (1994). Собрание сочинений в двух томах. Том 1. Москва: Можайск-Терр.
- Белинский, В. Г. (1960). Русские писатели о переводе XVIII-XX вв. Ленинград: Советский писатель.
- Браун, Ф. А. (1908). Литературная заметка. По поводу книги С. Свириденко «На Севере. Из далекого прошлого северных германских племен». Вестник Европы, 2, 833–836.

- Браун, Ф. А. (1916). Отзыв о труде С. Свириденко: «Эдда. Полный перевод в стихах», Сборник отчетов о премиях и наградах присуждаемых Академией наук. 1911г içinde (с.212-224). Санкт-Петербург: Типография Императорской Академии Наук.
- Буслаев, Ф. (1990). Древне-северная жизнь, О литературе: Исследования; Статьи içinde (с.114-125). Москва: Художественная литература.
- Буслаев, Ф. Н. (1897). Древне-северная жизнь. Чудинов, А.Н. (Ред.). Образцовые произведения скандинавской поэзии в переводах русских писателей, içinde (с. 99-111). Петербург: Типография И. Глазунова.
- Веселовский, А. Н. (1891). Разыскания в области русского духовного стиха. XXVIII—XXIV. Вещание Вёльвы (Völuspá) и новейшая экзегеза, Сборник отделения русского языка и словесности Императорской Академии Наук içinde (Т. LIII, № 6, с. 1—89). Санкт-Петербург: Типография Императорской Академии Наук.
- Чудинов, А. Н. (Ред.). (1897). Видение Валы или Вёльвы. Я. К. Грот (Пер.) Образцовые произведения скандинавской поэзии в переводах русских писателей içinde (с. 12-21). Петербург: Типография И. Глазунова.
- Вревская, И. П. (1983). Санкт-Петербургские высшие женские (Бесгужевские) курсы, Санкт-Петербургские высшие женские (Бесгужевские) курсы (1878—1918 гг.) içinde (с. 6-21). Ленинград: Издательство Ленинградского университета.
- Ганзбург, Г. И. (2021). О писательнице под псевдонимом С. Свириденко. Екатеринбург: Издательские решения.
- Ганзбург, Г. И. (1998). «...У меня своя поставленная цель в жизни...»: С. Свириденко — музыкальная писательница и переводчица. Музыкальная академия, 1, 167–169.
- Гревс, И. М. (1902—1903). История происхождения, развития и разложения феодализма в Западной Европе. Составлено слушательницей С. Свиридовой по лекциям И. М. Гревса. Санкт-Петербург: Литография Богданова.
- Грот, Я. К. (1897). Очерк скандинавской мифологии. Чудинов, А. Н. (Ред.). Образцовые произведения скандинавской поэзии в переводах русских писателей içinde (с. 112-115). Петербург: Типография И.Глазунова.
- Дорофеева, Е. А. (2022). История создания и публикации первого полного перевода «Старшей Эдды»: к 140-летию со дня рождения С. А. Свиридовой (Свириденко). Скандинавская филология, 20, 2, 411–423. <https://doi.org/10.21638/11701/spbu21.2022.212>
- Душенко, К. (2009). Спи моя радость, усни. Читаем вместе, 10, 40-43.
- Ильин, Н. П. & Парни, А. Е. (1982). Дарственные надписи Блока на книгах и фотографиях. Литературное наследство içinde (т.92, кн.3, с.5-143).

- Москва: Наука.
- Корсун, А. И. (Пер.). (2008). Старшая Эдда. Санкт-Петербург: Азбука-классика.
- Лихачев, Д. С. (2015). Культура как целостная среда, Избранные труды по русской и мировой культуре içinde (с. 21-32). Санкт-Петербург: СПбГУ.
- Майков, А. Н. (1897). Песнь о Бальдуре. Чудинов, А. Н. (Ред.). Образцовые произведения скандинавской поэзии в переводах русских писателей, içinde (с. 11-21). Петербург: Типография И.Глазунова.
- Сабашников, М. В. (2011). Записки. Письма. Москва: Издательство им. Сабашниковых.
- Сборник отчетов о премиях и наградах присуждаемых Академией наук. 6: Отчеты за 1911 год. (1916). Петроград: Типография Императорской Академии наук.
- Свириденко, С. (1907). На севере: Повесть из далекого прошлого северных германских племен. Санкт-Петербург: Типография А. Бенке.
- Свириденко, С. (1908). Вагнеровские типы Трилогии «Кольцо Нибелунга» и артисты Петербургской оперы. Санкт-Петербург: Типография А. Бенке.
- Свириденко, С. (1908). Трилогия «Кольцо Нибелунга» Рихарда Вагнера. Общедоступный очерк. (2-е изд.) Санкт-Петербург: Типография А. Бенке.
- Свириденко, С. (1910). Лирика песен Шумана. Эскиз. Российская музыкальная газета, 22-23.
- Свириденко, С. (1911). Шуман и его песни: Очерк (с нотными примерами). Санкт-Петербург: Типография А. Бенке.
- Свириденко, С. (1913). О песнях Брамса. Российская музыкальная газета, 34-35.
- Свириденко, С. (Пер.). (1917). Эдда. Скандинавский эпос. Т. I. Москва: Издательство М. и С. Сабашниковых.
- Свириденко, С. (2021). Письма и документы. Г.Ганзбург. О писательнице под псевдонимом С.Свириденко içinde (с.30-79). Екатеринбург: Издательские решения.
- Смирницкая, О. А. (2001). Софья Свириденко и ее «Эдда». Древнейшие государства Восточной Европы: 1999 içinde (с. 281-298). Москва: Восточная литература, РАН.
- Стеблин-Каменский, М. И. (2006). *Старшая Эдда*. Древнеисландские песни о богах и героях. Санкт-Петербург: Наука.
- Тихомиров, В. Г. (Пер.). (1997). Старшая Эдда. Москва: Художественная литература. Терра.
- Чудинов, А. Н. (Ред.). (1897). Предисловие. Образцовые произведения скандинавской поэзии в переводах русских писателей içinde (с.7-9). Санкт-Петербург: Типография И. Глазунова.

ÇEVİRİBİLİM TARİHİ

- Шагинян, М. С. (1986). Собрание сочинений в 9 томах. Т. 1. Москва: Художественная литература.
- Шарыпкин, Д. М. (1965). Первый полный перевод «Старшей Эдды» на русский язык, Скандинавский сборник X içinde (с.245-279). Таллин: Ээсти Раамат.
- Шуман, Р. (1967). Собрание вокальных сочинений. Т. 4. Москва: Музыка.
- Güneş, B. (2023). N.V.Gogol'un "Kaput" adlı eserinin Türkçe çevirilerinde deyimlerin kullanılması üzerine. A.Kara & R Bazancir (Ed.), Sosyal, insan ve idari bilimlerde öncü çağdaş çalışmalar, içinde (s.1243-1270). İzmir: Duvar Yayınları.

BÖLÜM 7

Wilhelm Levik'in Çevirmen Kimliği ve Çeviriye Bakış Açısı

Murat Yılmaz¹

GİRİŞ

Sovyetler döneminde çeviri alanında pek çok çalışmalar yapılmıştır. Bu alanda iz bırakan çoğu kişi ise çevirmen kimliğinin yanı sıra edebiyatçı kimliğiyle de ön plana çıkmıştır. Bunlardan biri de Wilhelm Levik'tir.

Wilhelm Levik 13 Ocak 1907 yılında Kiev'de dünyaya gelir, 16 Eylül 1982 yılında ise Moskova'da hayata gözlerini yumar. Hayatının çoğunu Moskova'da geçirir. Babası muhasebeci olan Levik küçük yaşlardan itibaren edebiyata, özellikle de şiire ilgi duymuş ve çeviriyle uğraşmıştır. Bunların yanı sıra resimle ilgili çalışmaları da olan Levik'in Yazarlar ve Ressamlar Birliğine de üyeliği bulunmaktadır (Wilhelm Levik, t.y.).

Çocukluk yıllarından sanata ve edebiyata ilgi duyan W. Levik 1921 yılında okulu bitirince Kiev'de iki yıl boyunca ressamlik kursuna gitmiştir. 1924 yılında ise ailesiyle birlikte Moskova'ya taşınırlar ve aynı yıl burada Yüksek Sanat Okuluna (VKHUTEMAS) girer (Levik, 1981: 226). Buradan ise 1930 yılında ressamlik diplomasını alarak mezun olur (Ozerov, 1977: 6). Dönemin önde gelen ressamlarından A.A. Osmerkin'in öğrencisi de olan Wilhelm Levik şair, ressam, çevirmen ve edebiyatçı yanları bulunmakta, ancak daha çok çevirmen kimliğiyle tanınmaktadır (Levik, 1981: 224).

Levik küçük yaşlardan itibaren edebiyata ve çeviriye ilgi duymuştur. Daha on altı yaşındayken ilk çeviri çalışmasını Heinrich Heine'nin 1844 yılında yayımlanan "Es erklingen alle Bäume" adlı şiirini Rusçaya (*Зазвучали все деревья*) çevirmiştir. Hayatında önemli bir dönüm nok-

¹ Dr. Öğr. Üyesi, Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi, Rus Dili ve Edebiyatı Bölümü, muyilmaz@agri.edu.tr, ORCID iD: 0000-0001-8784-4393

Rus edebiyatına kazandırmıştır. Çevirilerinin hedef dil olarak Rusçaya uyarlama konusunda oldukça başarılı olduğunu söyleyebiliriz. Kaynak metnin özelliklerini hedef dile nasıl geçmesi gerektiği konusunda ustalaştığını yaptığı çalışmalardan görmekteyiz.

KAYNAKLAR

- Tülenev, S. V. (2004). *Teoriya perevoda: Učebnoye posobiye*. Moskva: İzdatelstvo “Gardariki”.
- Wang, Y. (2017). Sequences in Language and Text. *Journal of Quantitative Linguistics*, 24(2-3), pp. 241-245. doi:<https://doi.org/10.1080/09296174.2017.1290405>
- Biografiya – Wilhelm Levik*. (t.y.). 11.08.2024 tarihinde https://www.livelib.ru:https://www.livelib.ru/author/199404-vilgelm-levik?utm_source=livelib&utm_campaign=viewed&utm_medium=bottom&utm_content=author adresinden erişildi.
- Burbekova, S. J. (2009). Kategoriya perevodimosti i perevodčeskaya strategiya. M. Lozinskiy, W. Levik, A. Steinberg, Ye. Etkind. *Nauka i noviyе tehnologii* (№9), 189-193.
- Viktor Hugo - *Otverjenniyе. V dvuh tomah. Tom 2.* (tarih yok). 06.21.2024 tarihinde <https://fantlab.ru:https://fantlab.ru/edition117246> adresinden alındı.
- Wilhelm Levik*. (t.y.). 12.06.2024 tarihinde https://www.livelib.ru:https://www.livelib.ru/author/199404-vilgelm-levik?utm_source=livelib&utm_campaign=viewed&utm_medium=bottom&utm_content=author adresinden erişildi.
- Kaşkin, İ. (11.1956). Zavayevannoye pravo. *Noviy mir* (11.), 253-257.
- Levik, W. (1959). O točnosti i vernosti. *Masterstvo perevoda. Sbornik Statey*: (T. 1, 254-275). Moskva: İzdatelstvo “Sovetskiy pisatel”.
- Levik, W. (1964). Vernoye slovo – na vernoye mesto. *Masterstvo perevoda. 1963. Vipusk 3.* (T. 3, 90-106). Moskva: İzdatelstvo “Sovetskiy pisatel”.
- Levik, W. (1968). Nujno li noviyе perevodı Shakespeare. *Masterstvo perevoda. 1966. Vipusk 5* (T. 5, 93-104). Moskva: İzdatelstvo “Sovetskiy pisatel”.
- Levik, W. (1974). *Volşebnyy les. Stihі zarubejnih poetov v perevode. Vipusk 18* (T. 18). Moskva: İzdatelstvo “Progress”.
- Levik, W. (1981). Pamyati učitelya. V *Osmerkin: Razmışleniya ob iskusstve. Pisma. Kritika. Vospominaniya sovremennikov* (224-230). Moskva: İzdatelstvo “Sovetskiy hudojnik”.
- Levik, W. (t.y.). *Perevod kak iskusstvo*. 18.08.2024 tarihinde <https://vvl00.narod.ru/vl-002.htm> adresinden erişildi.
- Ognev, V. (1968). U kartı sovetskoy poezii (Zametki o perevode). *Masterstvo perevoda 1966. Выпуск 5.* (T. 5, 283-306). Moskva: İzdatelstvo “Sovetskiy pisatel”.

- Ozerov, L. (1977). *İskusstvo Vilhelma Levika*. W V. Levik & A. Parin (Red.), *İzbranniye perevodi v dvuh tomah. Tom 1* (T. 1, 5-15). Moskva: İzdatelstvo "Hudojestvennaya literatura".
- Toper, P. (1959). *Vozrojdennaya poeziya*. V P. Toper, *Masterstvo perevoda. Sbornik statey*. (T. Vıpusk 1, 193-207). Moskva: İzdatelstvo "Sovetskiy pisatel".
- Çukovskiy, K. (2012). *Sobraniye soçineniy v 15 t. T. 3: Visokoye iskusstvo; İz anglo-amerikanskih tetradey* (2-e izd.). Moskva: Agenstvo FTM, Ltd.
- Etkind, Ye. G. (1963). *Poeziya i perevod*. (M. N. Dikman, Red.) Moskva, Leningrad: İzdatelstvo "Sovetskiy pisatel".

BÖLÜM 8

Mikhail Leonoviç Gasparov'un Rus Edebiyatında Bıraktığı İzler

Jale Coşkun¹

GİRİŞ

Mikhail Leonoviç Gasparov, Rus ve Avrupa nazım teorisine önemli katkılarda bulunan önde gelen filolog, çevirmen, antik edebiyat tarihçisi, edebiyat eleştirmeni ve şairdi.

M. L. Gasparov 1935 yılında Moskova'da doğdu. 1957 yılında Moskova Devlet Üniversitesi Filoloji Fakültesi'nden mezun oldu ve ardından edebiyat alanında akademik kariyerine başladı. 1979 yılında Filoloji doktoru unvanına sahip olan Gasparov, otuz üç yıl Rusya Bilimler Akademisi'ne bağlı A. M. Gorki Dünya Edebiyatı Enstitüsü'nde çalıştı. Akademisyenlik hayatının büyük bölümü Sovyet edebiyatı ve eğitim sistemi içinde geçti.

Gasparov, Mandelştam Derneği'nin başkanlığını ve Mandelştam Ansiklopedisi'nin («Мандельштамовской энциклопедии») baş editörlüğünü yapmış, Rusya Bilimler Akademisi Rus Dili Enstitüsü Yapısal Dilbilim Bölümü'nün başkanlığını yürütmüştür.

1995 yılında Rusya Federasyonu Devlet Ödülü'ne, 1999 yılında ise, deneme koleksiyonu “*Zapiski ve vıpiski*” (Записи и выписки) için Rusya'da verilen en eski bağımsız edebiyat ödülü “*Andrey Bely ödülüne*” (Премия Андрея Белого) layık görülmüştü.

Ayrıca, “*Literaturnih pamyatnikov*” (Литературных памятников), “*Trudov po znakovim sistemam*” (Трудов по знаковым системам), “*Biblioteki antiçnoy literaturi*” (Библиотеки античной литературы), “*Vestnik drevney istorii*” (Вестник древней истории), “*Elementa*”

¹ Dr. Öğr. Üyesi, İstanbul Aydın Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi, Rusça Mütercim ve Tercümanlık Bölümü, jalezaman@aydin.edu.tr, ORCID iD: 0000-0003-2013-1190

Çevirilerindeki üslup, dilin inceliklerini koruma ve metinleri modern okuyucuya sunma becerisi, onun çeviri sanatındaki ustalığını gözler önüne serer. Antik metinleri Rusçaya çevirirken, hem metnin estetik ve ritmik yapısını hem de anlam derinliğini koruyarak, bu eserleri modern çağın okuyucusuyla buluşturmuştur. Gasparov'un çevirileri, edebi çevirinin nasıl hem sanatsal hem de titiz bir disiplin olabileceğinin en güzel örneklerinden biridir.

Mikhail Leonovich Gasparov'un Rus edebiyatındaki izleri, hem klasik hem de modern Rus şiirinde derinlemesine hissedilmektedir. Onun ritmik analizleri, şiir eleştirisindeki biçimsel ve dilsel incelemeleri ve çeviri çalışmaları, Rus edebiyatını anlamada yeni yollar açmıştır. Gasparov, Rus şiirinin dil yapısına ve estetik formlarına getirdiği yeni yaklaşımlar ile Rus edebiyatı eleştirisinde vazgeçilmez biri olarak kalmaya devam etmektedir. Onun çalışmaları, Rus edebiyatı üzerine yapılan modern araştırmalarda hâlâ referans alınmakta ve onun mirası, Rus şiiri ve filolojisinin evriminde önemli bir rol oynamaktadır

Gasparov'un çalışmaları, edebiyat eleştirisi ve teorisi alanında önemli bir kaynak oluşturmakta ve modern edebiyat anlayışını derinleştirmektedir. Eserleri hem Rus hem de Batı edebiyatına derin bir ilgi ve bilimsel disiplin getirmiştir. Eserleri, edebi eleştiri ve teoride önemli bir miras bıraktı ve günümüzde de etkisi sürmektedir. Özellikle Rus şiirinin dili ve yapısı üzerine geliştirdiği kavramlar, hâlâ tartışılan konular arasında. Çevirilerindeki üslup dengesi ve dilsel incelik, modern çeviri çalışmalarında örnek alınmaya devam ediyor.

KAYNAKLAR

- Гаспаров, М.Л., Очерки истории языка русской поэзии XX в. М., 1993
Гаспаров, М.Л., О русской поэзии: Анализы. Интерпретации. Характеристики. СПб, Азбука. 2001.
Гаспаров, М.Л., Современный русский стих. Метрика и ритмика, М, Наука, 1974.
Гаспаров, М.Л., Очерк истории русского стиха. Метрика, ритмика, рифма, строфика, М.: Наука, 1984
Гаспаров, М.Л., Русские стихи 1890 -х – 1925-го годов в комментариях, М, Высшая школа, 1993

- Гаспаров, М.Л., Метр и смысл. Об одном из механизмов культурной памяти, М.,РГГУ, 1999.
- Гаспаров, М.Л., Ясные стихи и «тёмные» стихи: анализ и интерпретация, М.,Фортуна ЭЛ, 2015.
- Гаспаров, М.Л., Избранные труды. В 4 т, Т. 1. О поэтах. М.,Языки русской культуры, 1997
- Гаспаров, М.Л., Избранные труды. В 4 т, Т. 2. О стихах. М., Языки русской культуры, 1997
- Гаспаров, М.Л., Избранные труды. В 4 т, Т. 3. О стихе. М.,Языки русской культуры
- Гаспаров, М.Л., Избранные труды. В 4 т, Т. 4. Лингвистика стиха; Анализ и интерпретации. М., Языки русской культуры
- Гаспаров, М.Л., Собрание сочинений в шести томах. М.: НЛО, Т. 5: Переводы; О переводах и переводчиках / Сост. А. Б. Устинова. — 2023.
- Гаспаров, М.Л., Занимательная Греция, Рассказы о древнегреческой культуре, М., НЛО,1995
- Гаспаров, М.Л., Об античной поэзии: Поэты. Поэтика. Риторика. — СПб.: Азбука, 2000
- Гаспаров, М.Л., Собрание сочинений в шести томах. М.: НЛО, Т. 3: Русская поэзия, Сост. О.А.Лекманова, К.М. Поливанова, 2022.
- Гаспаров, М.Л., Ясные стихи и «тёмные» стихи: анализ и интерпретация. — М.: Фортуна ЭЛ, 2015.
- Гаспаров М.Л. Экспериментальные переводы. СПб.: Гиперион, 2003.
- Гаспаров М.Л., Ясные стихи и «тёмные» стихи: анализ и интерпретация. — М.: Фортуна ЭЛ, 2015
- Материалы, Михаил Леонович Гаспаров, Составители Г. Г. Грачева, Ю.Б.Орлицкий, А. Б.Устинов, Москва: Наука, 2012
- Тимофеев Л.И. Очерки теории и истории русского стиха, М., 1958